-- निवेदन --

मी या निवेदनाद्वारे जाहीर करतो की, कोल्हापूर राज्यातील सामाजिक व आर्थिक परिस्थिती (१८५१ ते १९००) Socio-Economic Conditions in Kolhapur State 1851-1900) हा प्रबंध माझे संशोधन मार्गदर्शक डॉ. एम्.ए. लोहार यांच्या मार्गदर्शनाखाली मी स्वत: लिहिला असून सदर प्रबंध शिवाजी विद्यापीठाच्या इतिहास विषयातील एम्.फिल्. पदवीसाठी शिवाजी विद्यापीठास सादर केला आहे.

कोल्हापूर.

दिनांक -२१।१२।१९९४

शिंदे खंडू अर्जुन

अभ्यासक

.....

-- प्रमाणपत्र --

श्री. खंडू अर्जुन शिंदे यांनी इतिहास विषयातील एम्. फिल्. पदवीसाठी शिवाजी विद्यापीठ, कोल्हापूर यांजकडे सादर करावयाचा "कोल्हापूर राज्यातील सामाजिक व आर्थिक परिस्थिती (१८५१-१९००)" Socio-Economic Conditions in Kolhapur State 1851-1900)" हा प्रबंध माझ्या मार्गदर्शनाखाली पूर्ण केला आहे. श्री शिंदे यांनी लिहिलेला प्रबंध माझ्या मार्गदर्शनाखाली त्यांनी केलेल्या संशोधनावर आधारीत आहे.

मार्गदर्शक,
डॉ. एम्. ए. लोहार,
इतिहास विभाग,
शिवाजी विद्यापीठ,
कोल्हापूर.

......

प्रास्ताविक

"कोल्हापूर राज्यातील सामाजिक व आर्थिक परिस्थिती इ.स. १८५१ ते १९००" हा शोधप्रबंध मी एम्.फिल्. (इतिहास) या पदवीसाठी शिवाजी विद्यापीठास सादर करीत आहे. हा विषय निवडण्याचे प्रमुख कारण म्हणजे कोल्हापुरच्या इतिहासावर अनेकानी लिखाण केले आहे. पण इ.स. १८५१ ते १९०० या कालखंडातील सामाजिक व आर्थिक परिस्थितीवर फारसे लिखाण झालेले नाही. राजकीय परिस्थितीबरोबरच आर्थिक व सामाजिक परिस्थितीचे आकलन होणे आवश्यक आहे. यासाठी मी हा विषय संशोधनासाठी निवडला व त्यासाठी लागणारी साधनसामुग्री जमा केली.

एम्.फिल्. पदवीसाठीचा प्रबंध तयार करीत असताना, साधनांचा शोध घेत असताना व त्यांचा अभ्यास करीत असताना अनेक व्यक्ती आणि संस्था यांचे बहुमोल सहकार्य मला मिळाले. त्या सर्वांचा येथे नामोल्लेख करणे अशक्य आहे. तथापि त्यातील काही व्यक्ती आणि संस्था यांचा उल्लेख करणे हे मी माझे कर्तव्य समजतो.

सर्वप्रथम मी माझे संशोधन मार्गदर्शक डॉ. एम्.ए. लोहार, प्रपाठक, इतिहास विभाग, शिवाजी विद्यापीठ, कोल्हापूर यांचे आभार मानतो. मला माझ्या अभ्यासात त्यांनी बहुमोल सहकार्य केले. अवघडात अवघड असणारी गोष्ट सोपी व सुटसूटीत करणे हे केवळ त्यांच्या मार्गदर्शनामुळेच मला शक्य झाले. त्याचप्रमाणे या कामाच्या पुर्ततेसाठी माझ्याबाबतीत दाखविलेले प्रेम, आपुलकी आणि सहकार्य या सर्व गोष्टीमुळेच मला काम करणे शक्य झाले. त्यांचा मी मन:पूर्वक ऋणी आहे.

तसेच या कामासाठी मला इतिहास विभाग प्रमुख डॉ. कदम सर, डॉ. कांबळे सर, डॉ. भोसले सर, डॉ. खणे सर , डॉ. पाटील सर, डॉ. सौ. पाटील, डॉ. सौ.पारेकर यांचेही सहकार्य व मार्गदर्शन लाभले. तसेच शंकरराव मोहिते महाविद्यालय, अकलूजचे डॉ. डी.डी. रणनवरे व प्रा. एम्.के. माने यांचे प्रोत्साहन लाभले. या सर्वांचा मी आभारी आहे.

प्रस्तुत अभ्यासासाठी कडी येथील राजर्षी शाहू कला व वाणिज्य महाविद्यालयाच्या प्र.प्राचार्या सौ. अे.अे. पाटील यांनी मला जे मौलिक मार्गदर्शन व सहकार्य केले त्याबद्दल मी त्यांचा ऋणी आहे. बाळासाहेब माने एज्यु. ट्रस्ट कडीचे अध्यक्ष बा. बाळासाहेब माने, सेक्रेटरी अण्णारावजी इंगवले, कार्याध्यक्षा वहिनीसाहेब यांनीही मला माझ्या संशोधन कार्यास बहुमोल सहकार्य केले. माझे मित्र प्रा. अशोक पाटील, प्रा. बुल्ले, प्रा. निलाप गोळ, प्रा. वडार, प्रा. दळवी, प्रा. कु. सोळांकुरकर, प्रा. कु. महाडिक इत्यादींनी मला अभ्यास पुर्ण करण्याबद्दल सहानुभूतीपूर्वक प्रोत्साहन दिले. त्या सर्वांचा मी आभारी आहे.

माझ्या विषयासंबंधी उपयुक्त संदर्भसाधने मिळविण्यासाठी बॅ. बॅ. बाळासाहेब खर्डेकर ग्रंथालय, शिवाजी विद्यापीठ, कोल्हापूर, डॉ.बाळकृष्ण ग्रंथालय, राजाराम कॉलेज, कोल्हापूर रेकॉर्ड ऑफिस येथील अधिकारी यांचे सहाय्य झाले. माझ्या संशोधनासाठी आवश्यक असे उपयुक्त ग्रंथ, प्रशासकीय अहवाल, विविध साहित्य मला त्यानी उपलब्ध करुन दिले. तेव्हा त्यांचेही ऋण मी विसरु शकत नाही.

माझे आई-वडील, बहिण-भाऊ व पत्नी यांनी अनेक हाल अपेष्टा सहन करून मला आर्थिक मदत केली, आशिर्वाद दिला, प्रोत्साहन दिले हे उपकार न फिटण्यासारखे आहेत. ते कधीही माझ्या स्मृतीआड होणार नाहीत. आजन्म त्यांचा मी ऋणी आहे. तसेच कमलाकर शेंडगे, आकाराम साळे व कुटुंबियांनी मला माझ्या कामात बहुमोल मदत केली. त्याबद्दल त्यांचा मी ऋणी आहे.

या प्रबंधाचे टंकलेखन श्री. खाडे यांनी अतिशय नेटके व तत्परतेने केले त्याबद्दल त्यांचे मानावेत तेवढे आभार थोडकेच आहे.

कोल्हापूर.   खंडू अर्जुन शिंदे
दिनांक -

....